

HRVATSKA NARODNA BANKA

**Je li strpljen stvarno spašen?
Financijska imovina i prinosi u uvjetima neizvjesnosti**

Boris Vujčić,
guverner

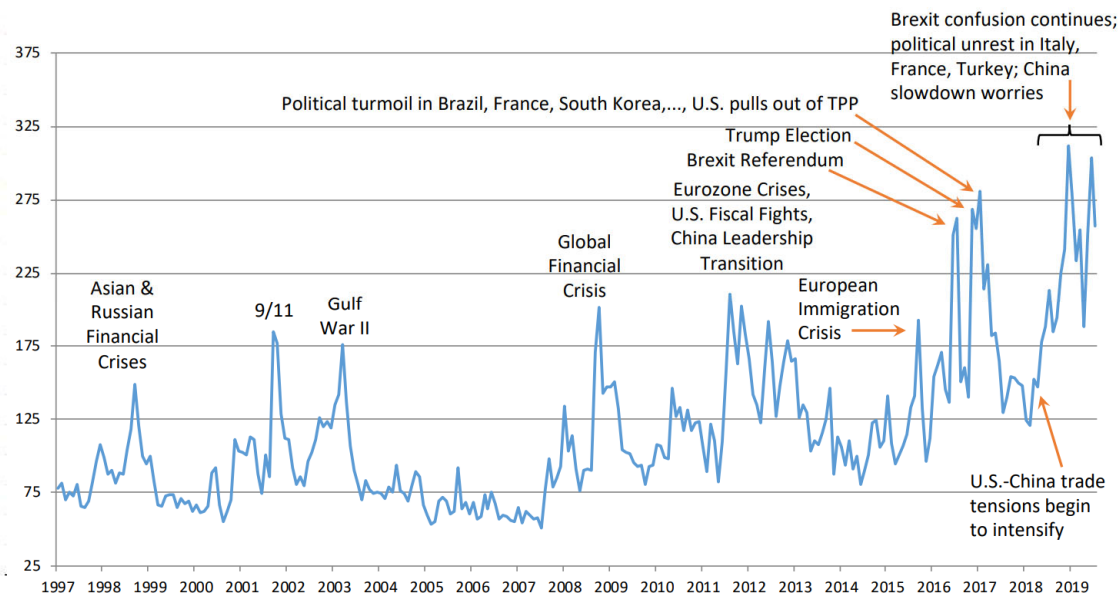
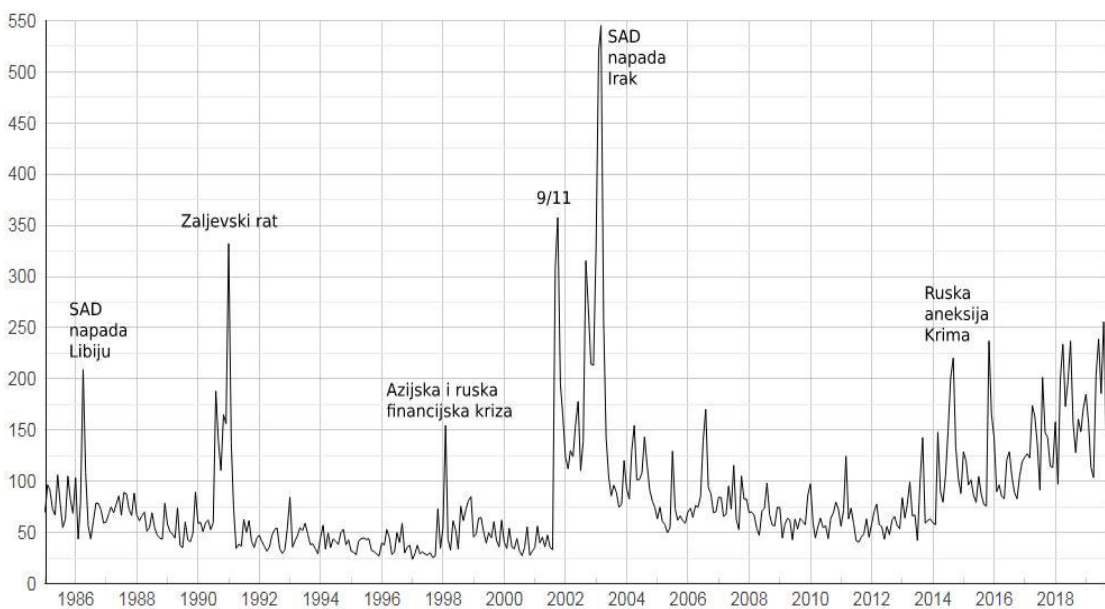
Konferencija Izazov promjene,
Rovinj, 24. listopada 2019.

Globalno okruŹje

Sve izraženije jačanje negativnih geopolitičkih i gospodarskih rizika...

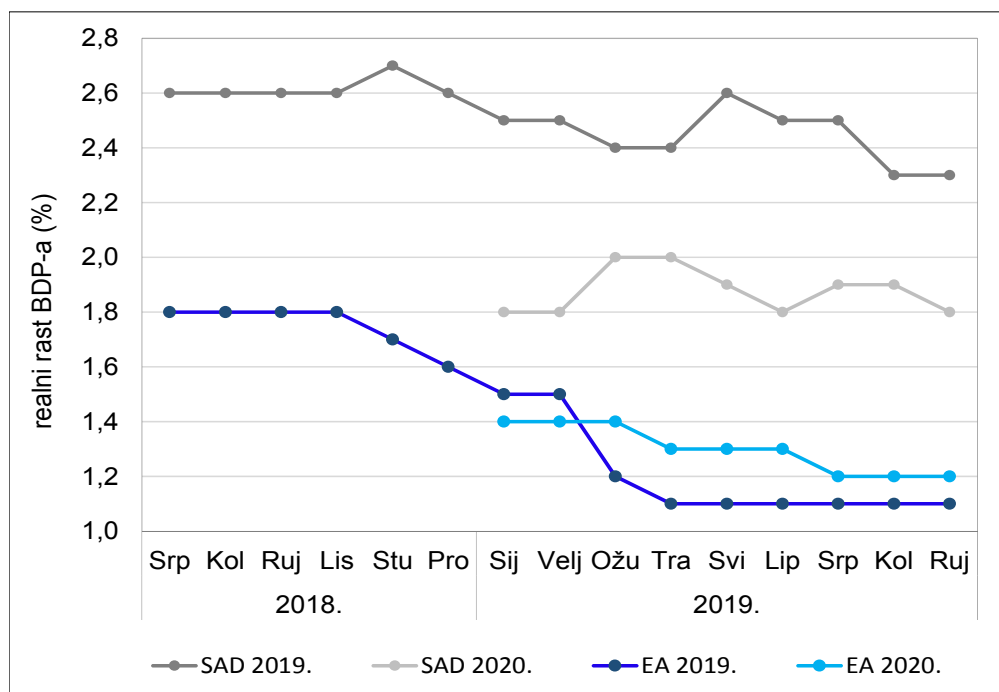

Izvor: "Measuring Geopolitical Risk" by Dario Caldara and Matteo Iacoviello at <https://www2.bc.edu/matteo-iacoviello/gpr.htm>

Izvor: Davis, S. J., 2016. "An Index of Global Economic Policy Uncertainty." *Macroeconomic Review*, October. Also available as NBER Working Paper No. 22740. <https://www.policyuncertainty.com/index.html>

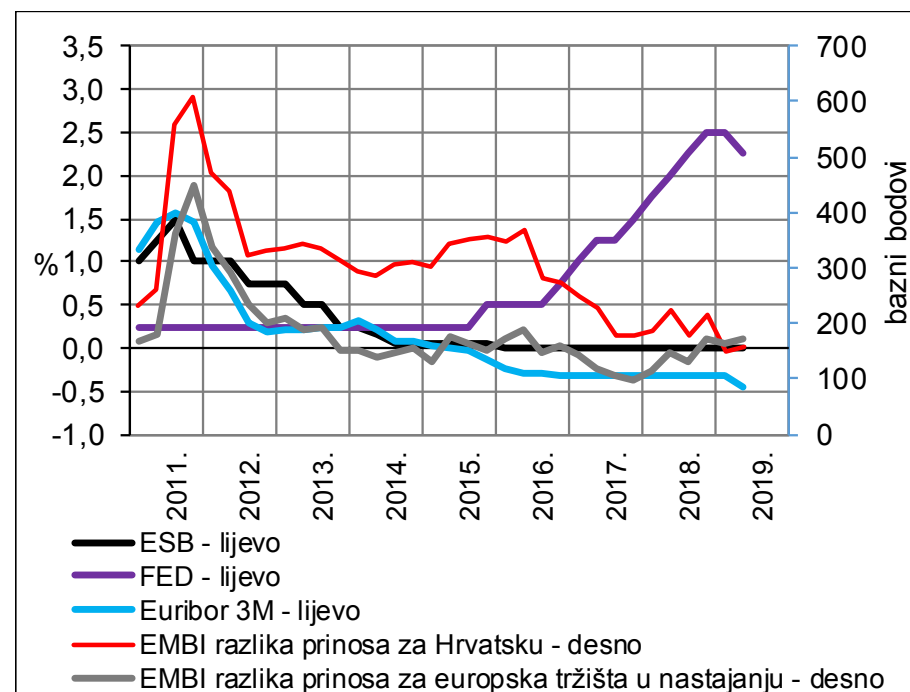
...negativno utječe na očekivanja gospodarskog rasta, unatoč i nadalje povoljnim uvjetima financiranja!

Očekivanja gospodarskog rasta u SAD- i u europodručju

Izvor: Consensus Forecast

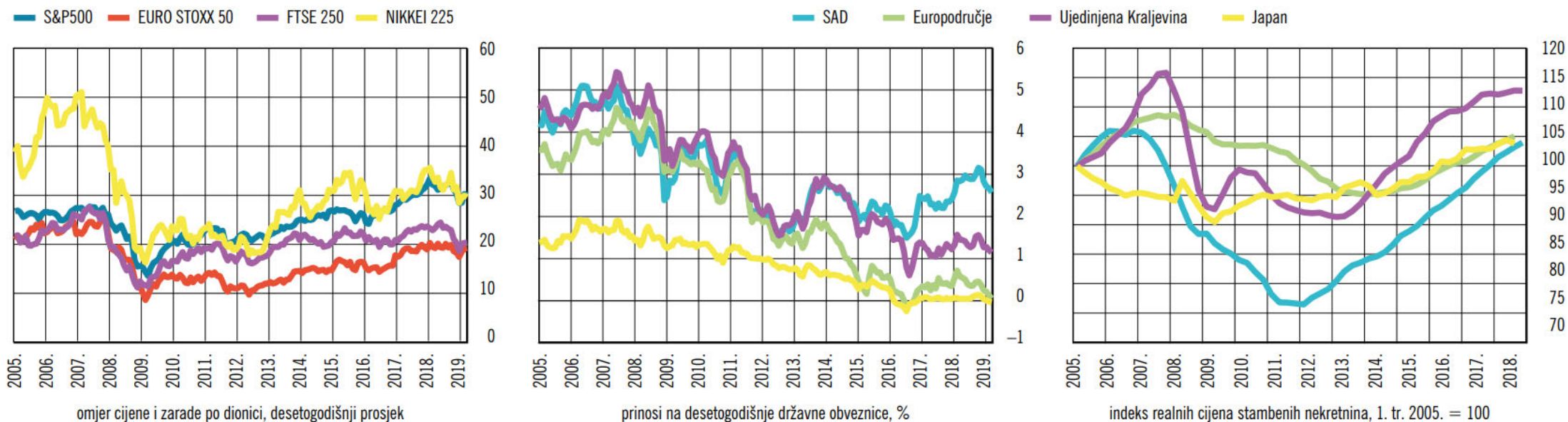
Ključne kamatne stope i prosječna razlika prinosa na obveznice europskih tržišta u nastajanju

Napomena: Podaci za ESB odnose se na kamatnu stopu na glavne operacije refinanciranja kod ESB-a (engl. main refinancing rate), dok se podaci za FED odnose na gornju ciljanu granicu raspona kamatnih stopa na prekonoćne međubankarske kredite (engl. federal funds rate)

Izvor: Bloomberg (19. rujna 2019.)

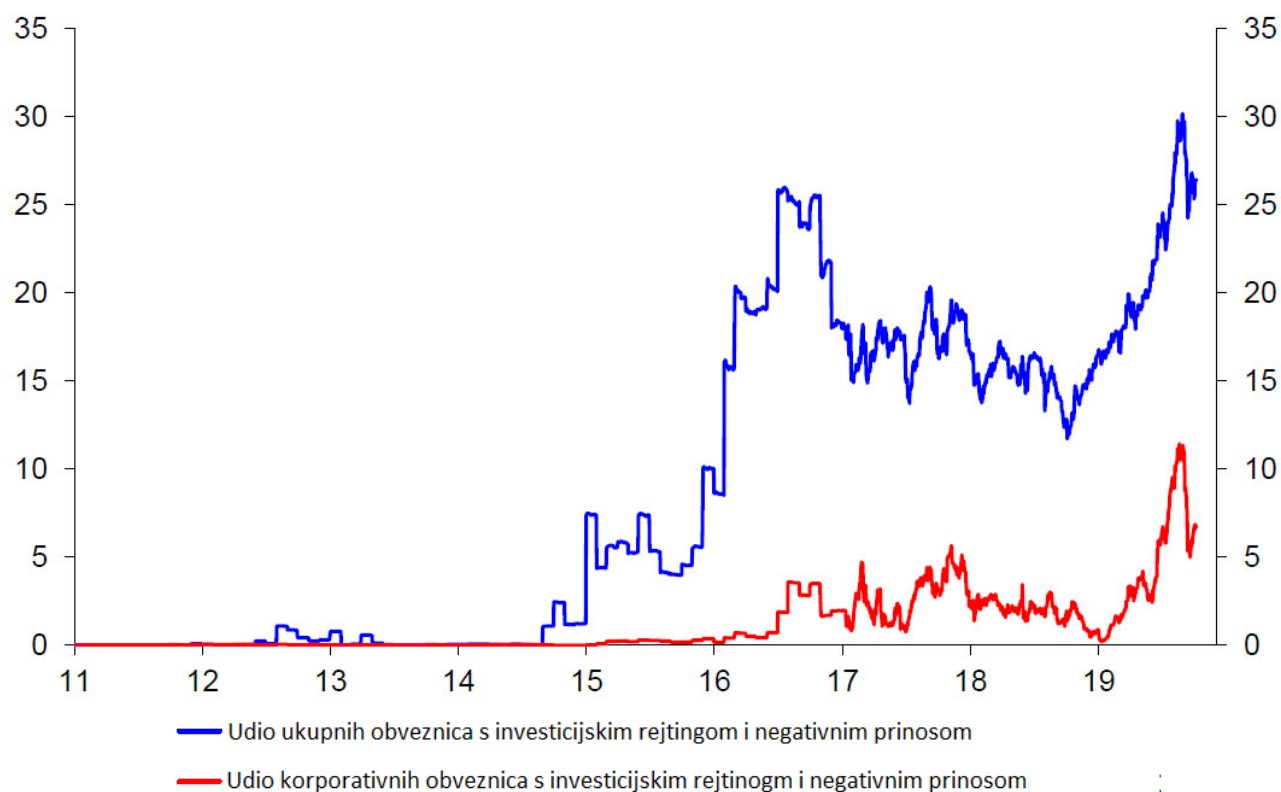
Viškovi likvidnosti napuhuju vrijednost financijske i realne imovine...

Napomena: Za omjer cijene i zarade po dionici za američko tržište (S&P500) korišten je omjer cijena i zarade po dionici preuzet s internetske stranice Roberta Shillera.
Izvori: Bloomberg; OECD; <http://www.econ.yale.edu/~shiller/>

...što se odražava u sve većem udjelu imovine s negativnim prinosima!

Globalni udio obveznica s investicijskim rejtingom na koje je prinos negativan

Izvor: Negative effects of trade war spreading from manufacturing to services, DB research, chief economist Torsten Slok, Ph.D., October 2019.

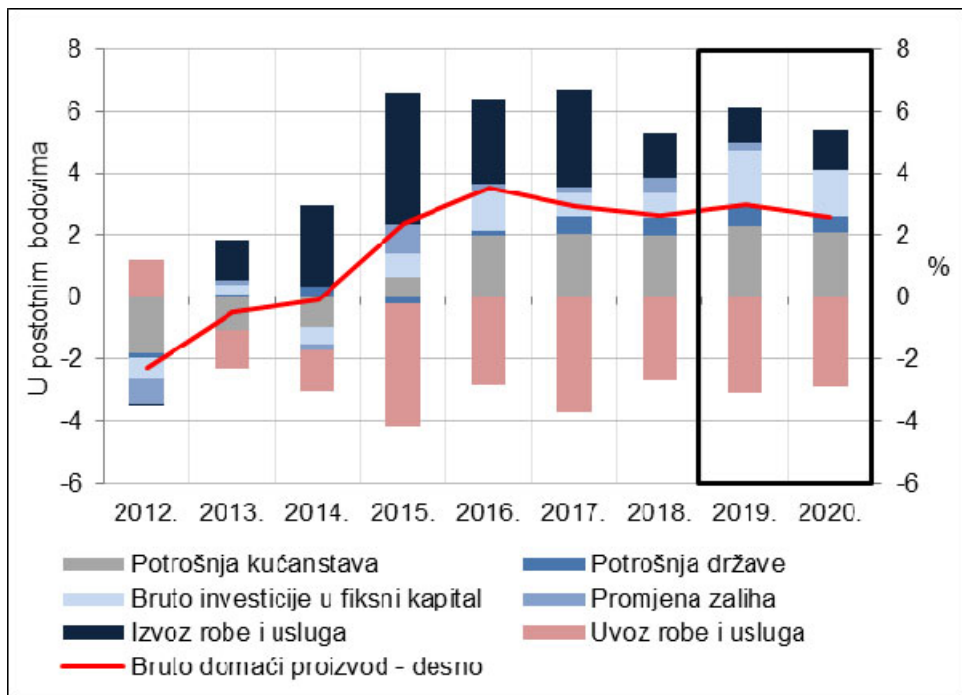

Kretanja u domaćem gospodarstvu

Rast BDP-a u Hrvatskoj podržan je povoljnim kretanjima na tržištu rada, uz stabilnu inflaciju...

Promjena BDP-a

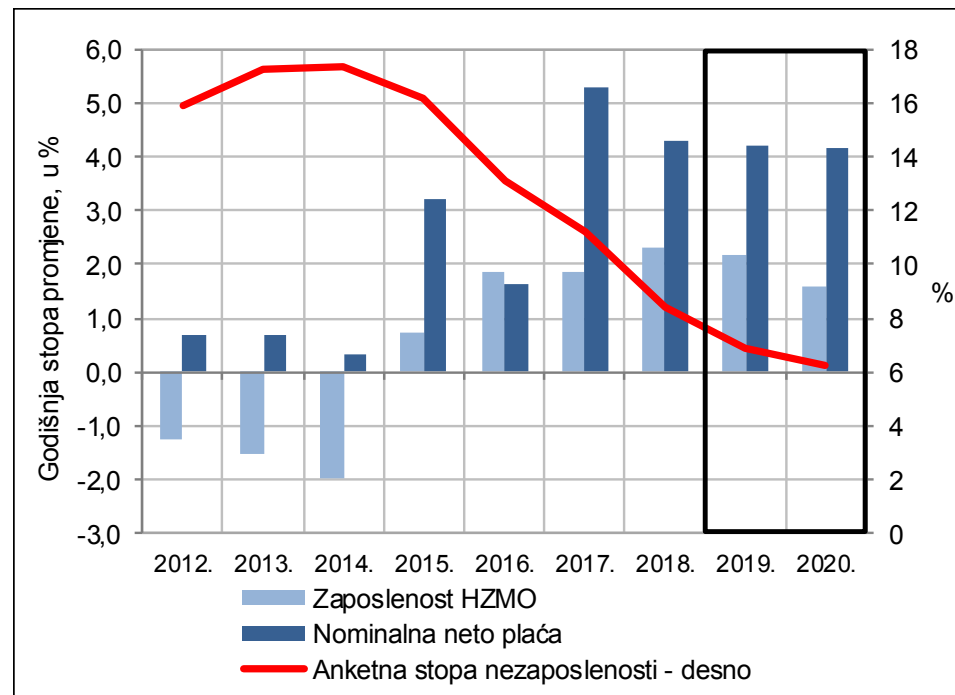
doprinosi po komponentama

Napomena: Projekcija za 2019. i 2020. preuzeta je iz projekcije HNB-a iz listopada 2019.

Izvor: DZS

Rast zaposlenosti i neto plaća, stopa nezaposlenosti

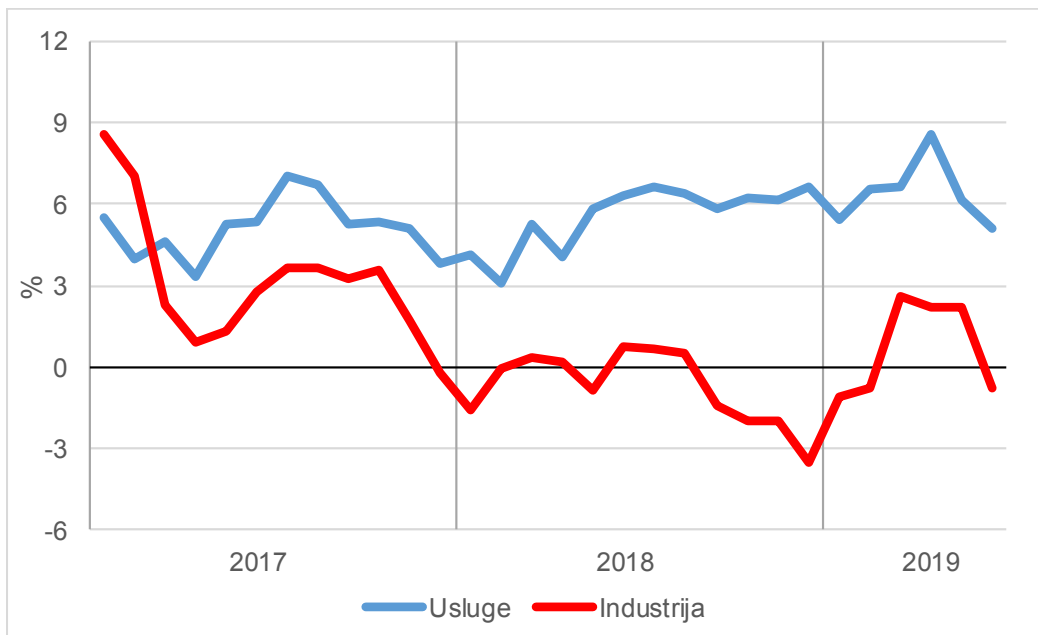

Izvori: DZS; izračun HNB-a

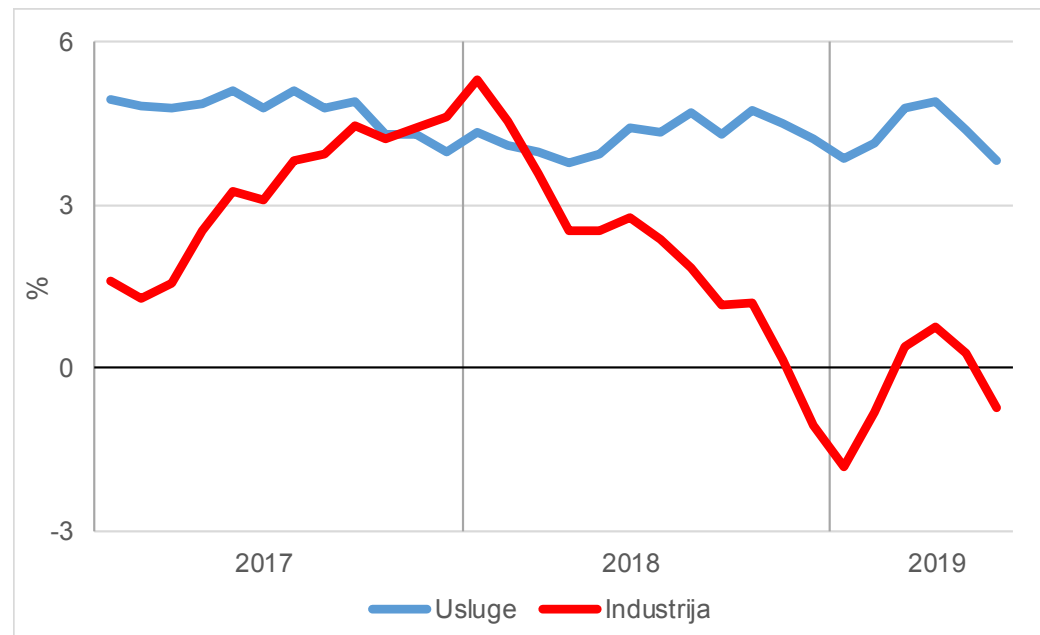
...ipak, slično kao i u ostatku EU, rast industrijske proizvodnje u Hrvatskoj znatno sporiji u odnosu na uslužne djelatnosti...

Kretanje industrijske proizvodnje i prometa u uslugama u Hrvatskoj
(tromjesečni pomični prosjek)

Izvor: Eurostat

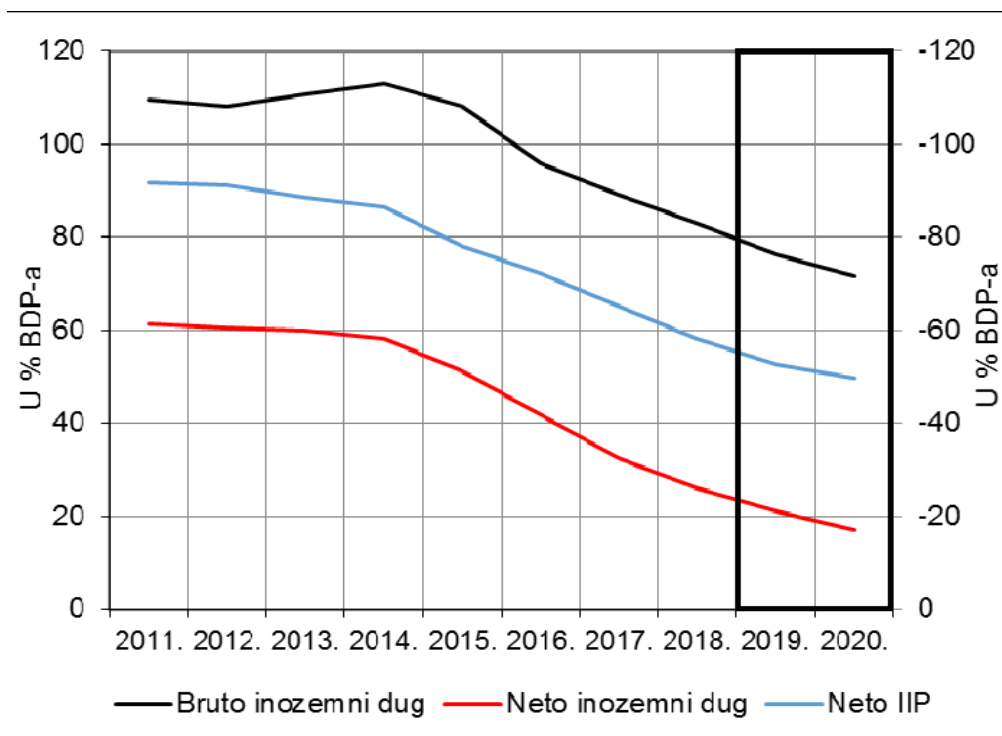
Kretanje industrijske proizvodnje i prometa u uslugama u EU28
(tromjesečni pomični prosjek)

Izvor: Eurostat

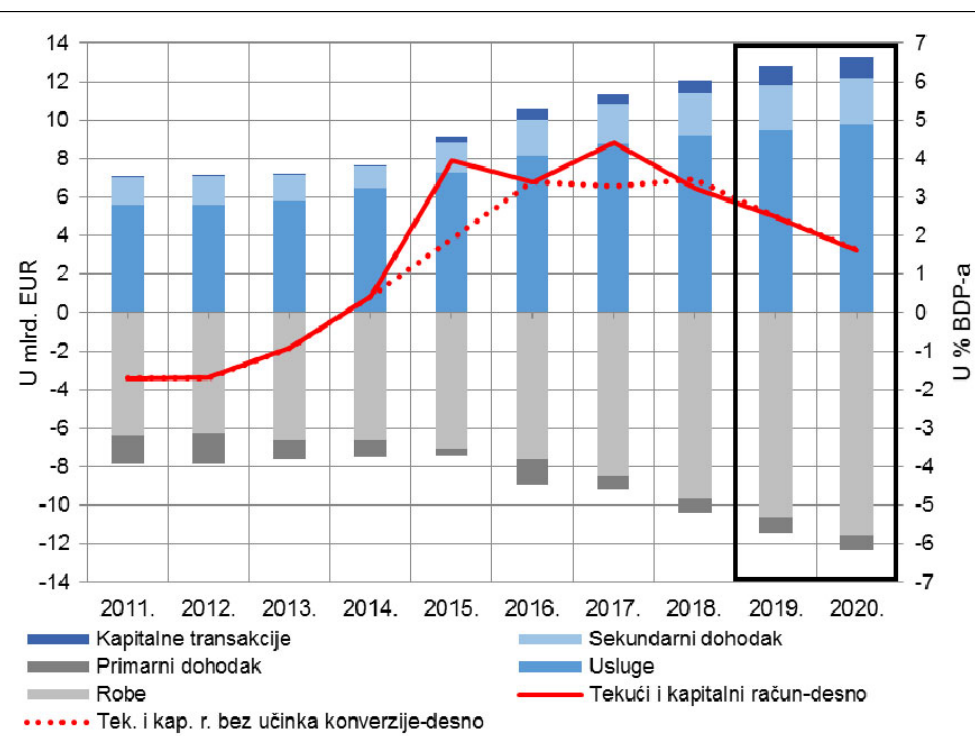
... vanjske neravnoteže se nastavljaju smanjivati, premda sporije ...

Relativni pokazatelji inozemnih obveza

Izvor: HNB

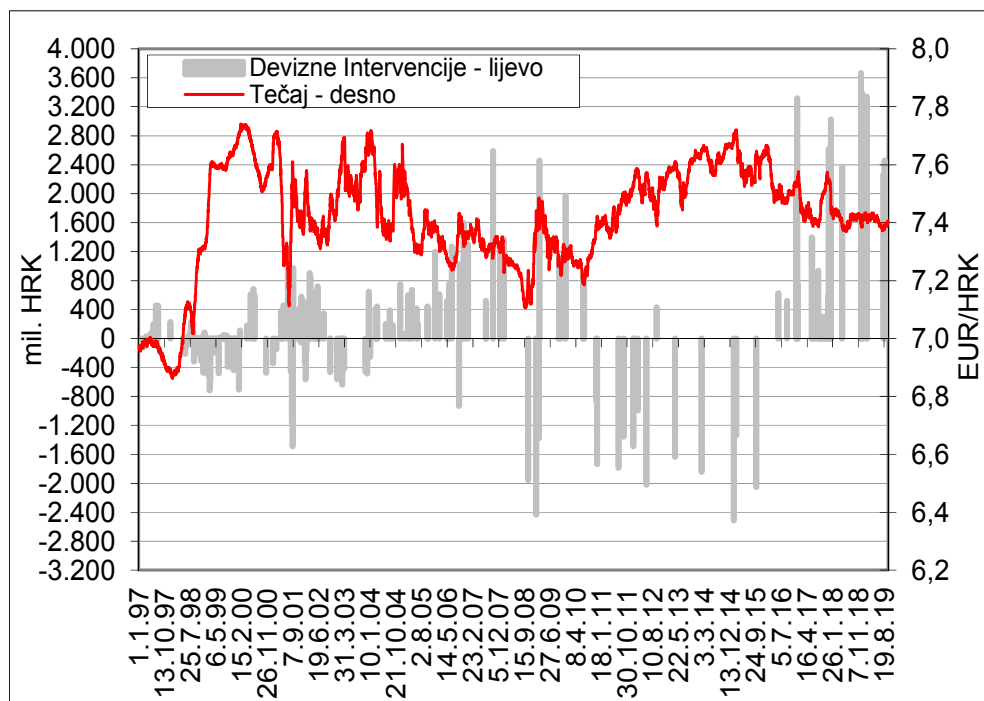
Tekući i kapitalni račun platne bilance

Napomena: Jednokratni učinci se odnose na konverziju kredita indeksiranih uz švicarski franak u 2015. i rezervacije banaka za potraživanja povezana s koncernom Agrokor u 2017. i 2018. godini.
Izvor: HNB

... borba s aprecijacijskim pritiscima povećava međunarodne pričuve ...

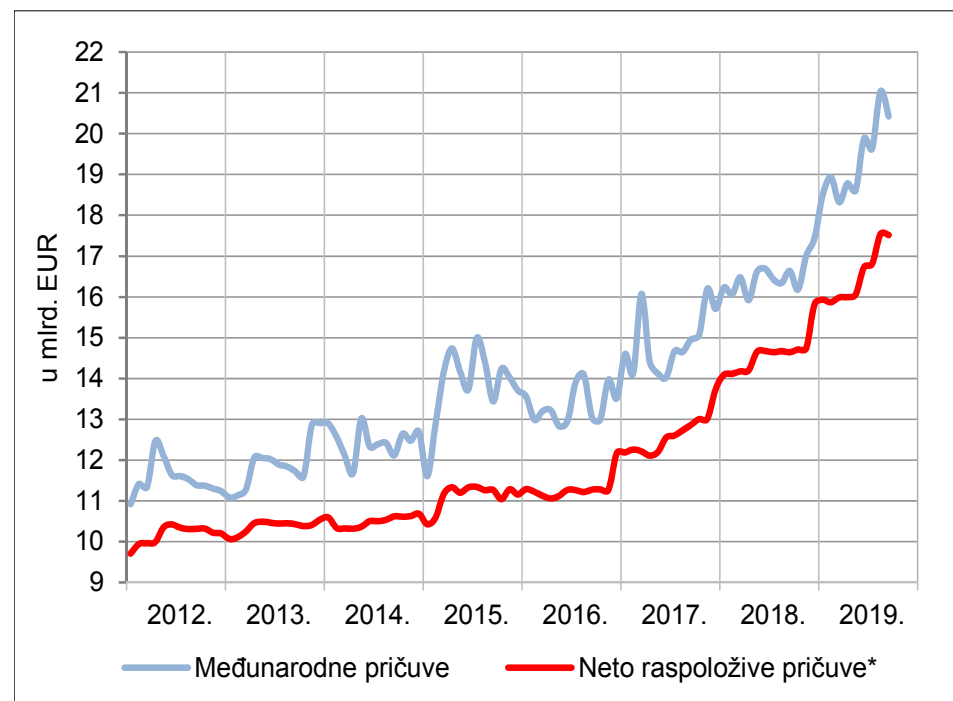
Devizne intervencije i tečaj

Napomena: tečaj HRK/EUR prije 1999. godine je izračunan kao umnožak tečaja HRK/DEM i faktora konverzije (1,95583).

Izvor: HNB

Međunarodne pričuve

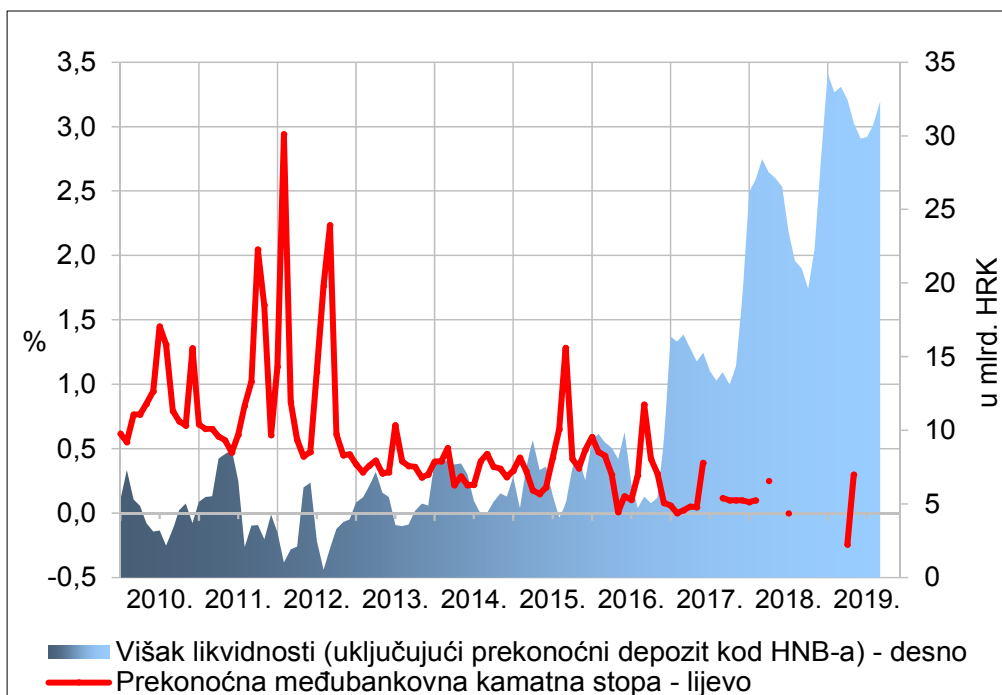

Napomena: NRP = Međunarodne pričuve - devizna inozemna pasiva - devizni dio obvezne pričuve - devizni depoziti države

Izvor: HNB

... i viškove likvidnosti ...

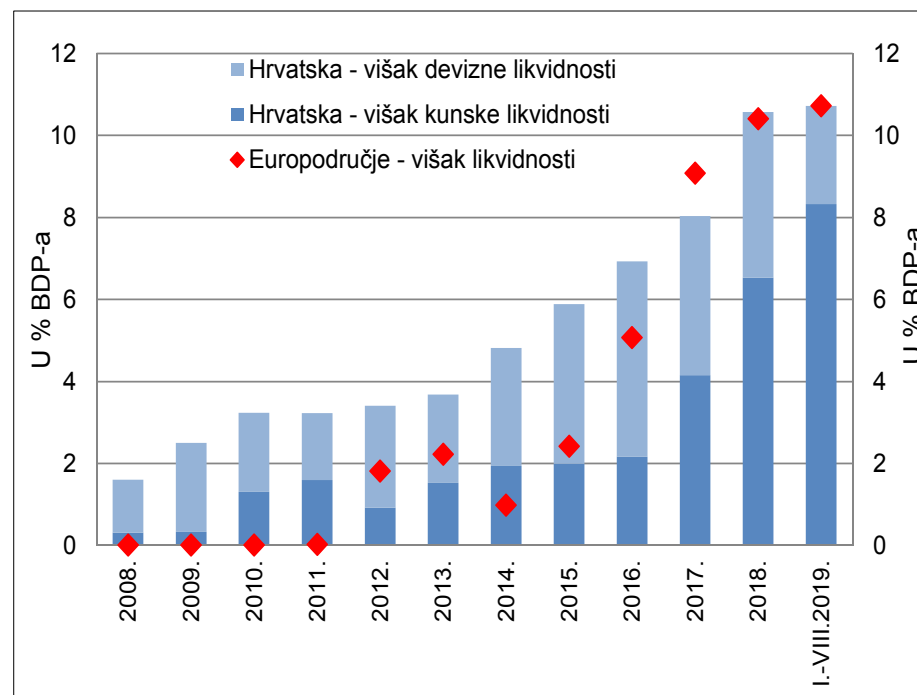
Likvidnost banaka i prekoćna međubankovna kamatna stopa

Napomena: Višak likvidnosti je razlika između stanja na računima za namirenje poslovnih banaka kod HNB-a i iznosa kojeg banke moraju održavati na tim računima prema obračunu obvezne pričuve.

Izvor: HNB

Višak likvidnosti – HR vs. europa

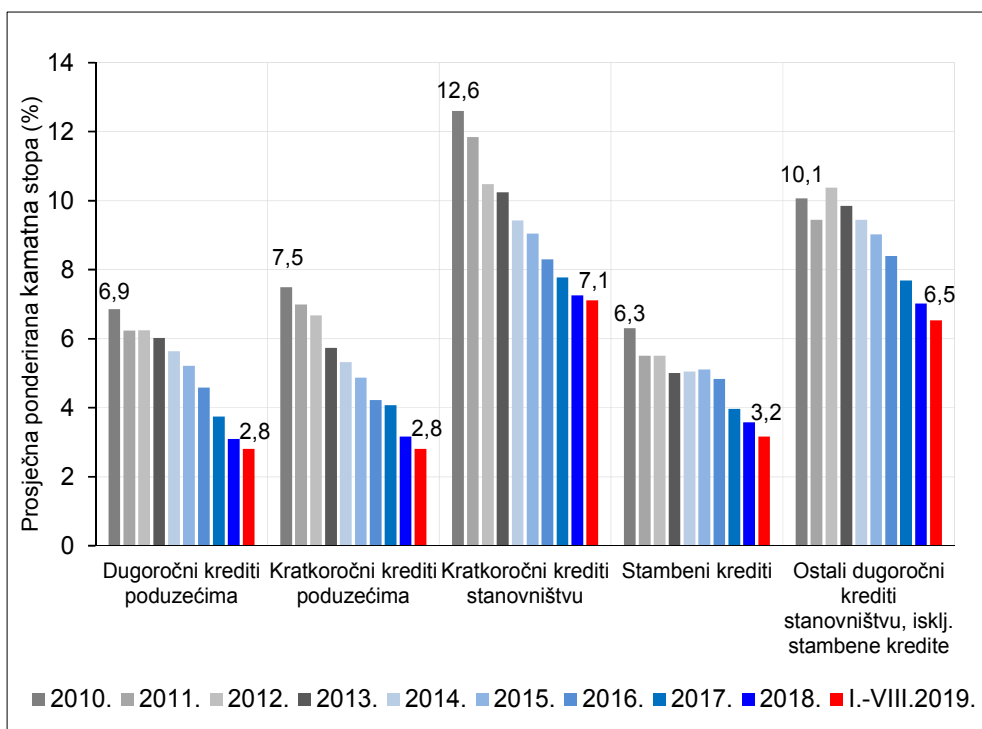

Napomena: Višak likvidnosti u europa predstavlja višak rezervi u odnosu na regulatorno zahtijevanu obveznu rezervu (eng. *excess reserves*).

Izvori: ESB; Eurostat; HNB

.....što doprinosi kontinuiranom poboljšanju uvjeta financiranja svih domaćih sektora...

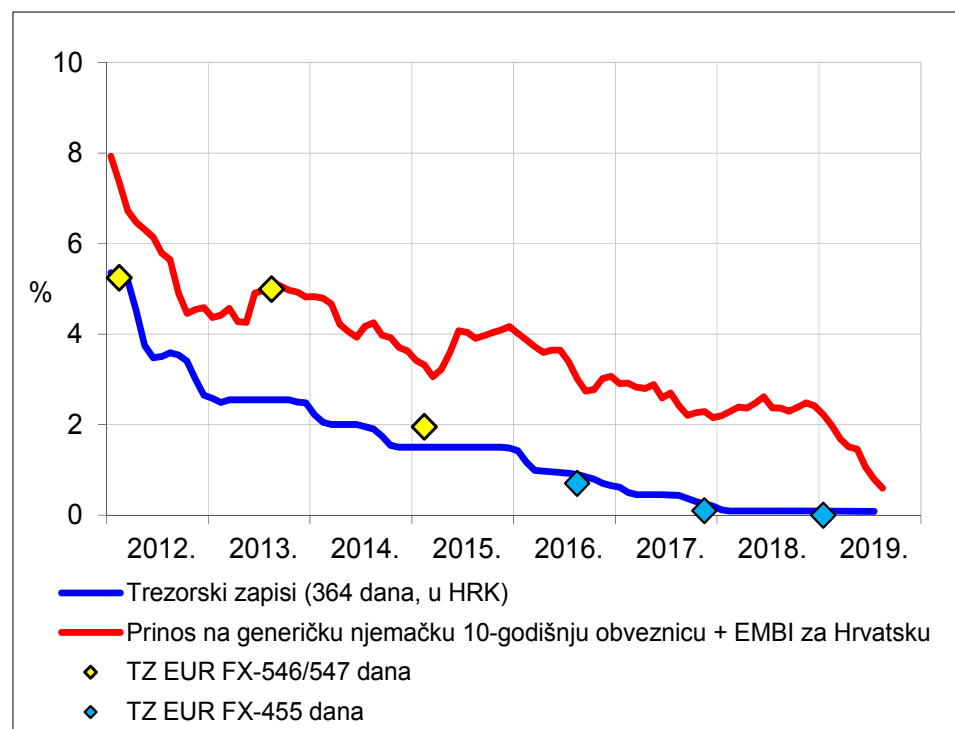
Kamatne stope na kredite banaka

Napomena: Kamatne stope za stambene kredite za 2015. i za 1.-8.2016. odnose se na kamatne stope na nove kredite, dakle isključujući reugovorene kredite. Svi se ostali podaci odnose na nove poslove koju uključuju nove, ali i reugovorene kredite.

Izvor: HNB

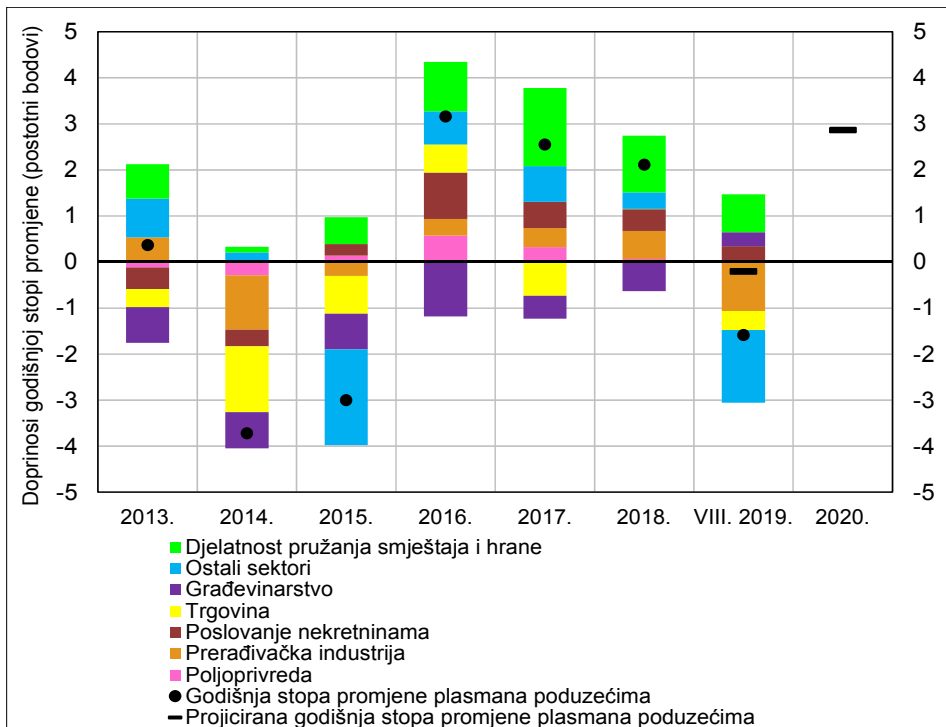
Troškovi zaduživanja države

Izvori: HNB; MF

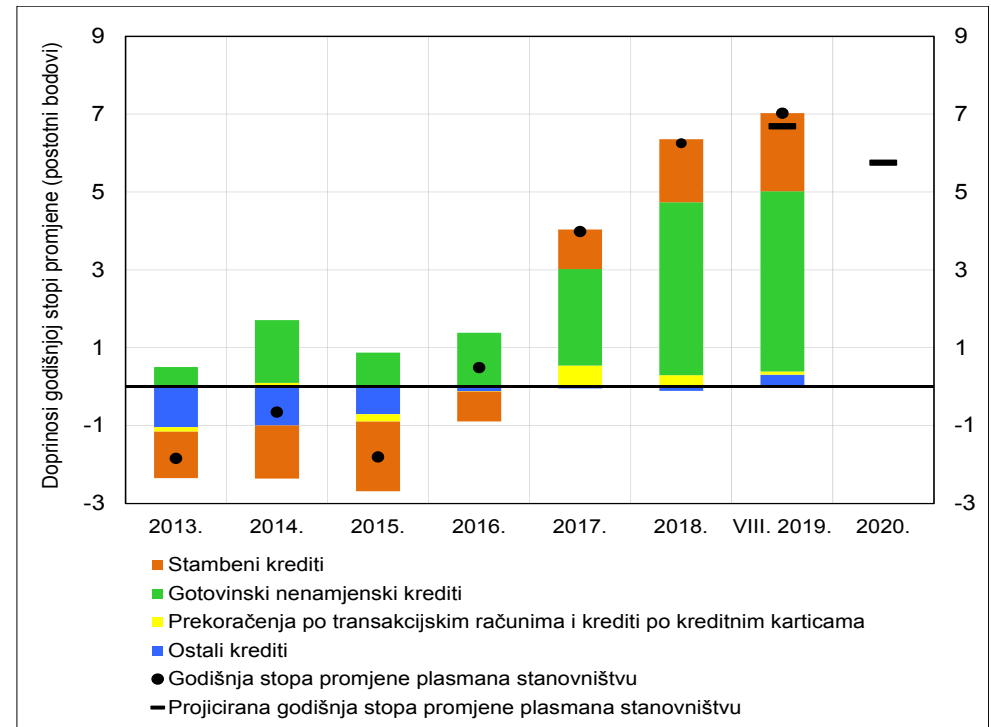
... međutim, ukupno kreditiranje je vrlo umjereno, izuzev u segmentu potrošačkih kredita ...

Plasmani poduzećima po djelatnostima, na osnovi transakcija

Napomena: Doprinosi i godišnje stope promjene na osnovi transakcija.
Izvor: HNB

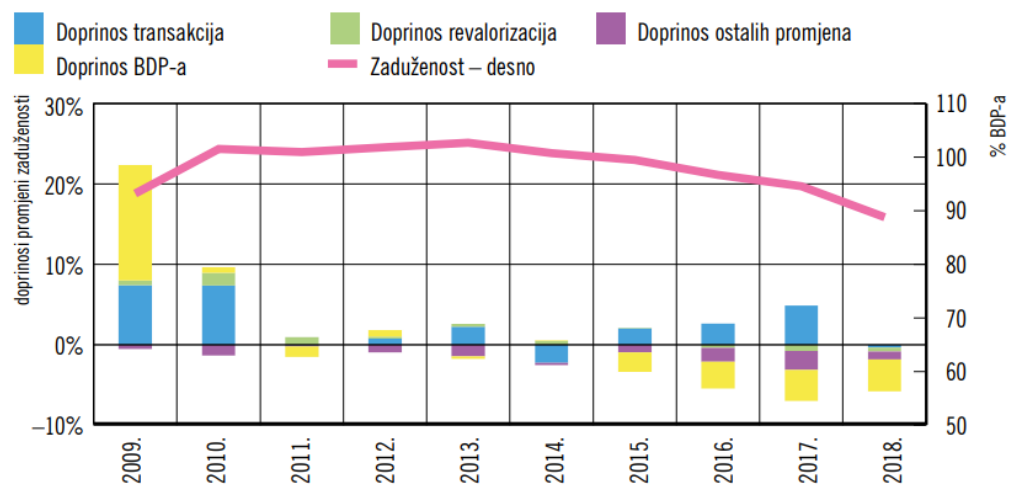
Plasmani stanovništvu po vrsti kredita, na osnovi transakcija

Napomena: Doprinosi i godišnje stope promjene na osnovi transakcija.
Izvor: HNB

... uz razduživanje poduzeća i stagnaciju javnog duga

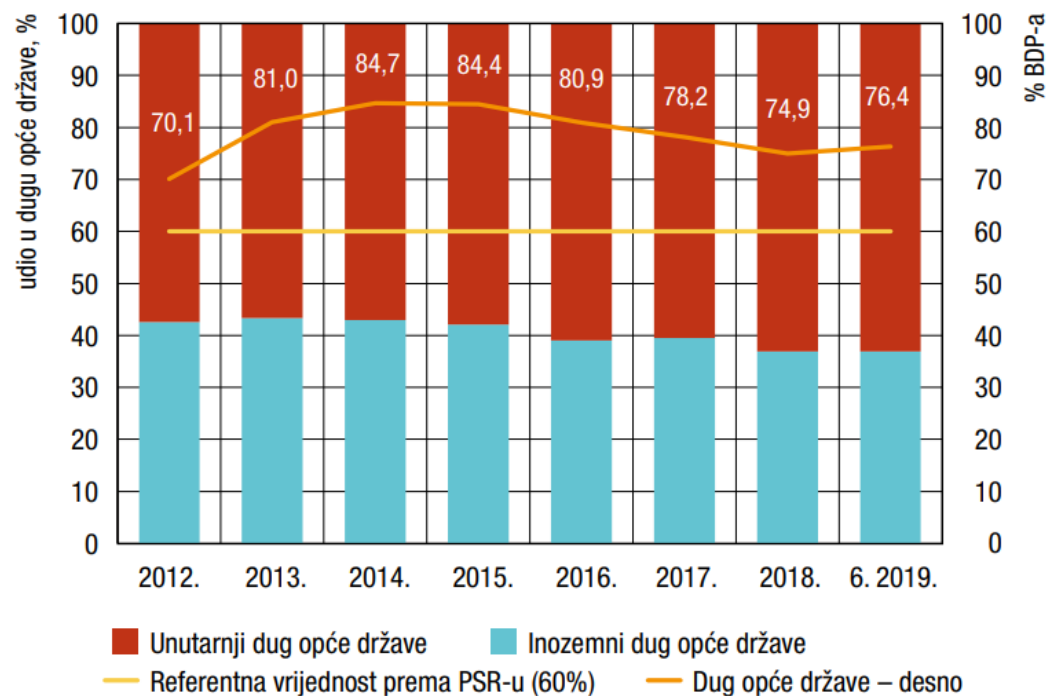
Dug nefinancijskih poduzeća

Napomena: Prikazi su utemeljeni na revidiranim podacima iz konsolidirane bilance stanja finansijskih računa sektora nefinancijskih poduzeća i usklađeni su s izmjenama u sektorizaciji po metodologiji ESA 2010. Prikazana je dekompozicija promjene zaduženosti (dug/BDP) na godišnjoj razini. Revalorizacija uključuje tečajne razlike i cjenovne promjene, a ostale promjene resektorizacije, otpise i sl.

Izvori: Fina; Hanfa; HNB

Dug opće države

Napomena: Za izračun relativnog pokazatelja korišten je nominalni BDP za posljednja četiri dostupna tromjesečja.
Izvor: Eurostat, HNB

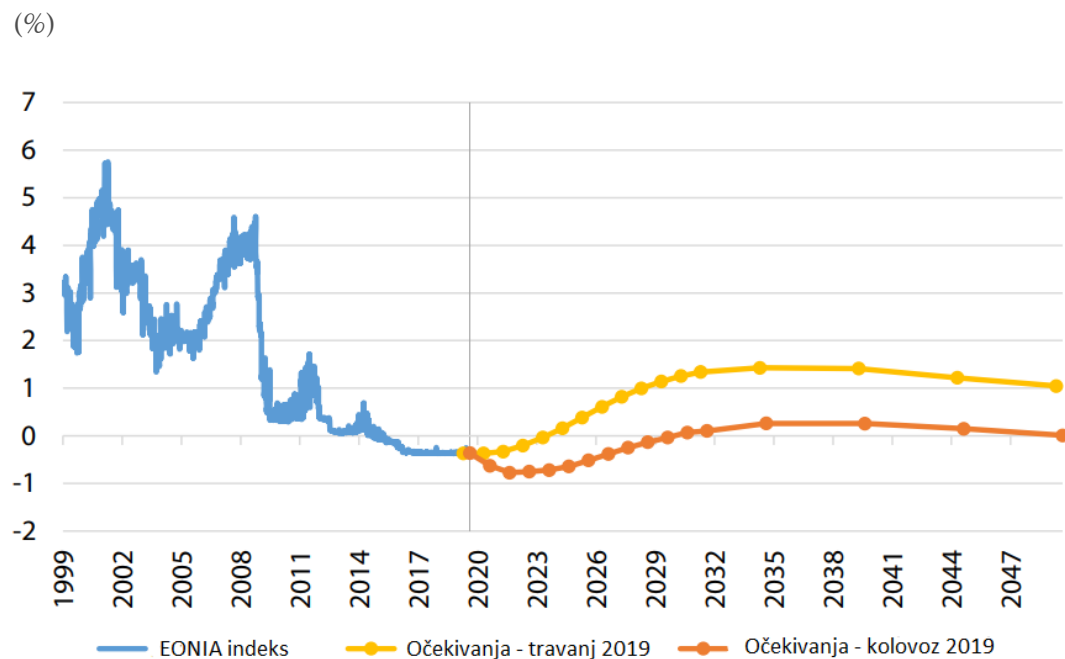

Kretanja na financijskim tržištima

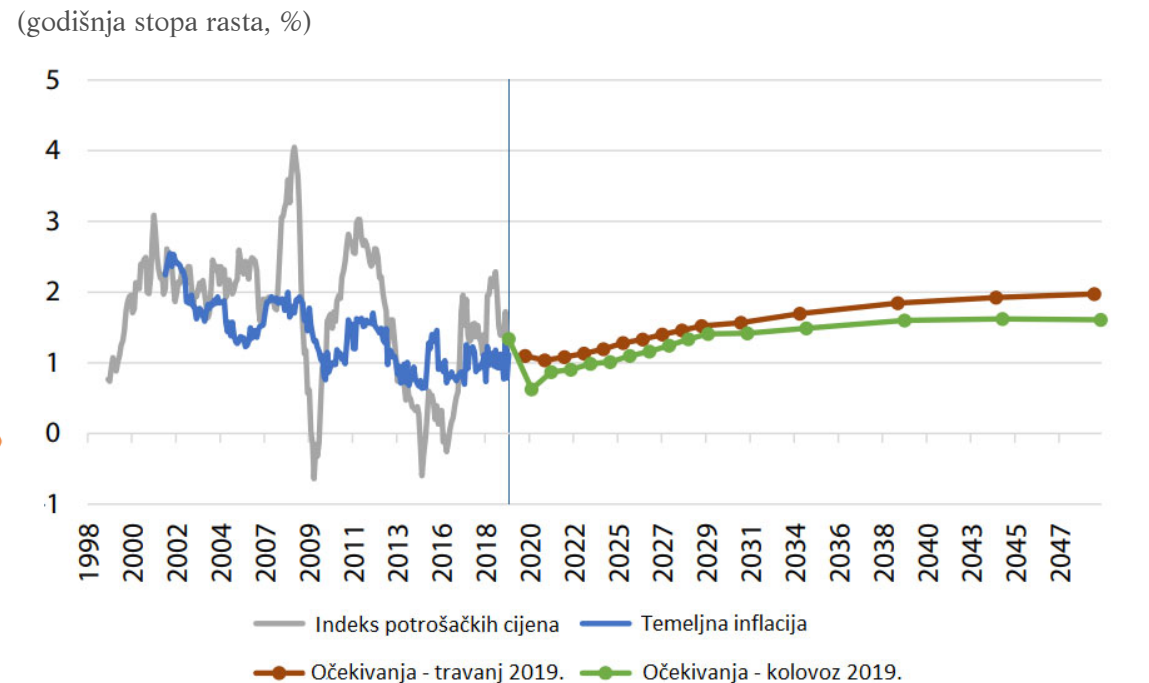

Trenutne dugoročne projekcije kretanja kamatnih stopa i inflacije sugeriraju da će one ostati vrlo niske kroz duže vremensko razdoblje!

Kratkoročna kamatna stopa i tržišna očekivanja (%)

Indeks potrošačkih cijena, temeljna inflacija i infl. očekivanja u europodručju (godišnja stopa rasta, %)

Napomena: očekivanja kamatnih stopa izvedena su iz zero-coupon swapova različitih dospeljeća (jednogodišnja, dvogodišnja, 30-godišnja) koja sadrže tržišna očekivanja prosječne prekonocne EONIA kamatne stope tijekom ugovorenog razdoblja.

Izvor: Claeys et al (2019) Challenges ahead for the European Central Bank: Navigating in the Dark?, in-depth analysis requested by the EP ECON committee

https://bruegel.org/wp-content/uploads/2019/09/Bruegel_FINAL-original.pdf

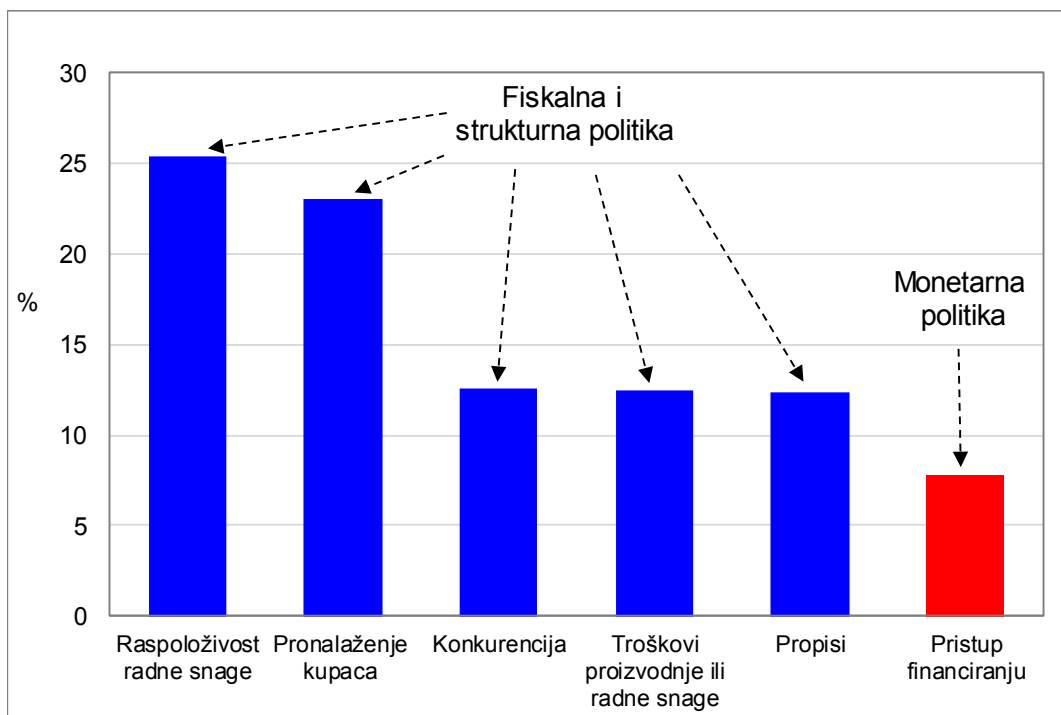
Napomena: inflacijska očekivanja su izvedena iz zero-coupon swapova različitih dospeljeća (jednogodišnja, dvogodišnja, 30-godišnja) koja sadrže tržišna očekivanja prosječne stope inflacije tijekom ugovorenog razdoblja. Očekivanja se odnose na harmonizirani indeks potrošačkih cijena, isključujući duhan.

Izvor: Claeys et al (2019) Challenges ahead for the European Central Bank: Navigating in the Dark?, in-depth analysis requested by the EP ECON committee

https://bruegel.org/wp-content/uploads/2019/09/Bruegel_FINAL-original.pdf

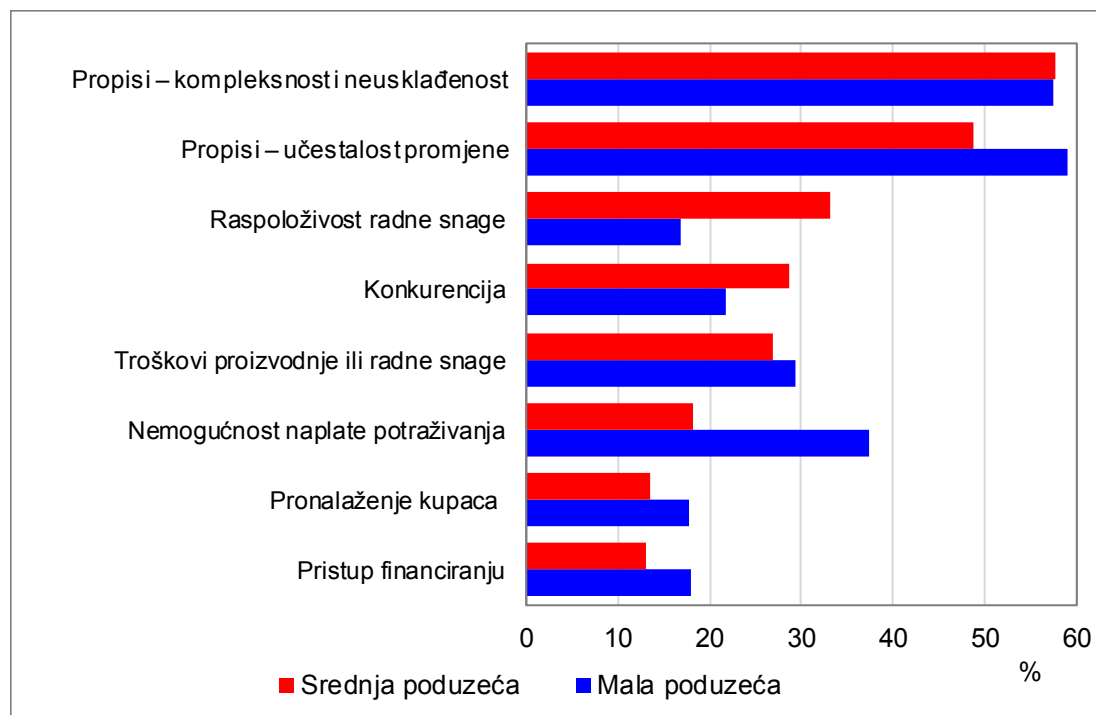
...no monetarna politika ne može riješiti bitne probleme poduzeća

... ni u europodručju ...

Napomena: Odgovori su ponderirani brojem zaposlenih.
Izvor: Anketa o pristupu MSP-a financiranju (SAFE) ESB-a, 2018 H2

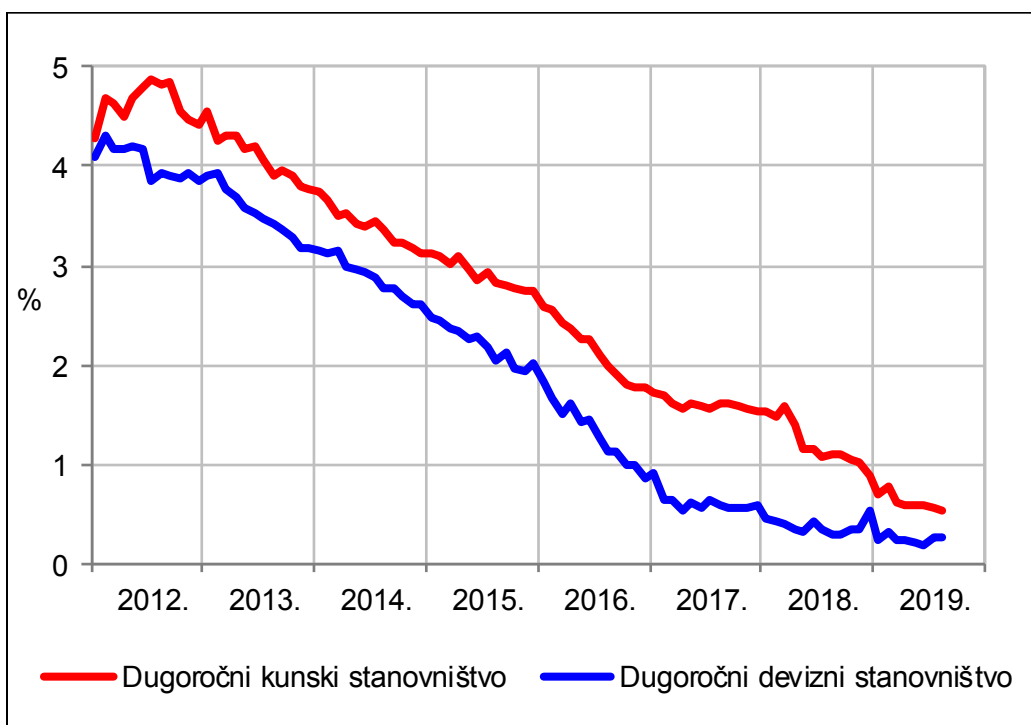
... niti u Hrvatskoj

Napomena: Odgovori su ponderirani brojem zaposlenih.
Izvor: Anketa o pristupu MSP-a financiranju, HNB i Ipsos 2017

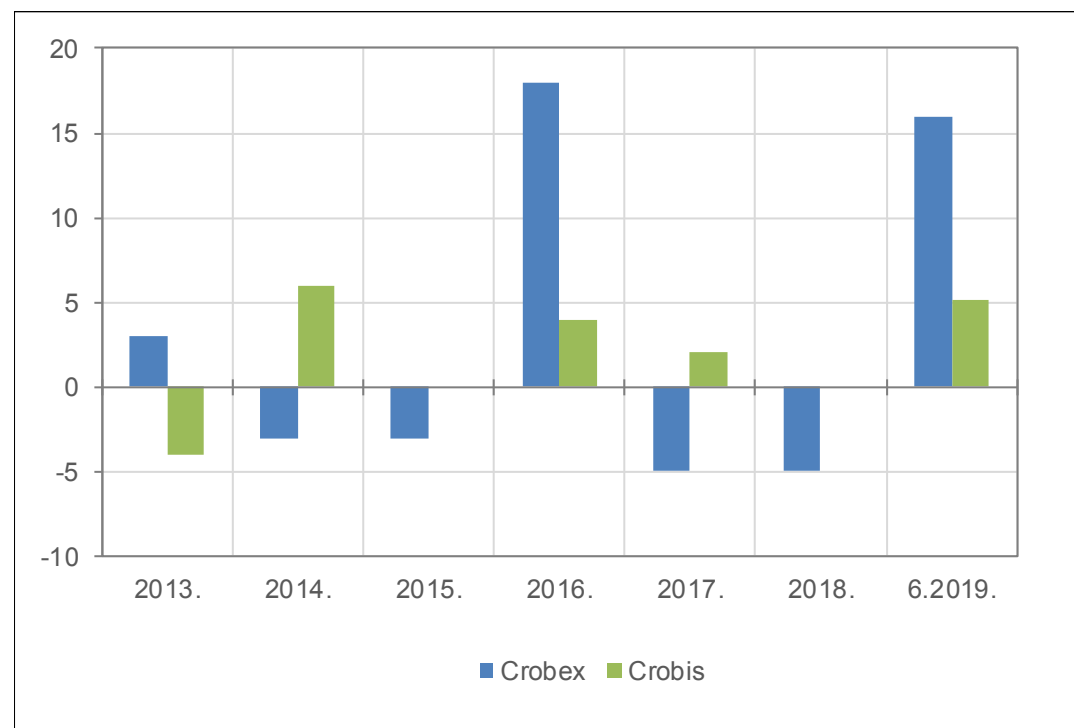
U uvjetima niskih i volatilnih prinosa na domaćem tržištu ...

Kamatne stope na oročene dugoročne depozite stanovništva

Izvor: HNB

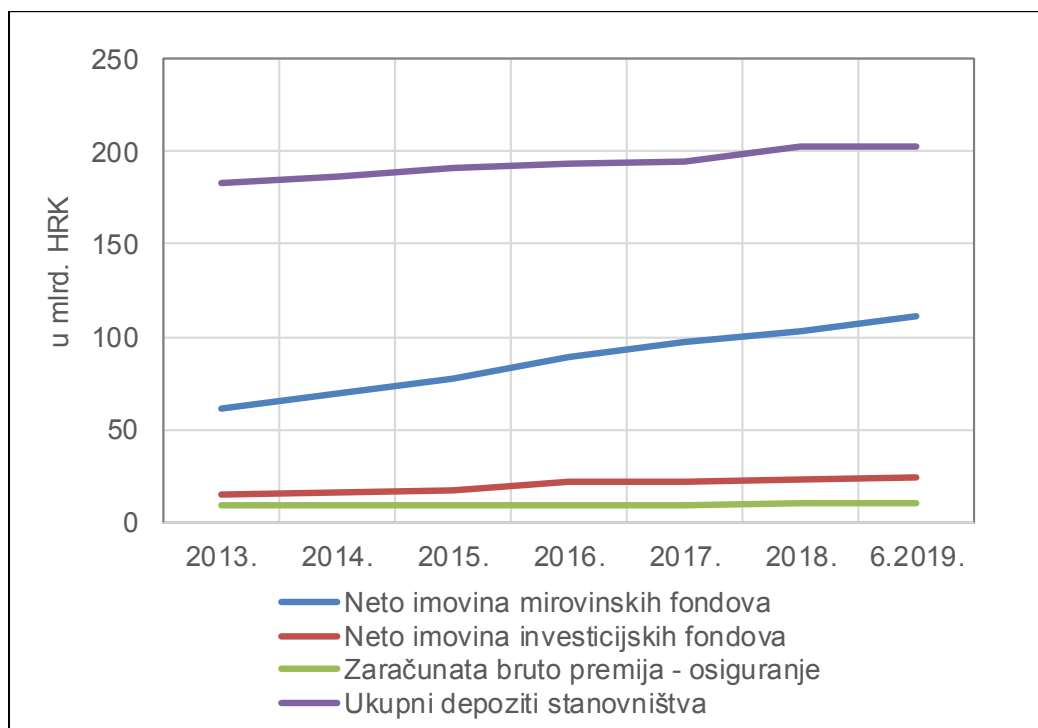
Prinosi indeksa Crobex i Crobis

Izvor: ZSE, izračun HNB-a.

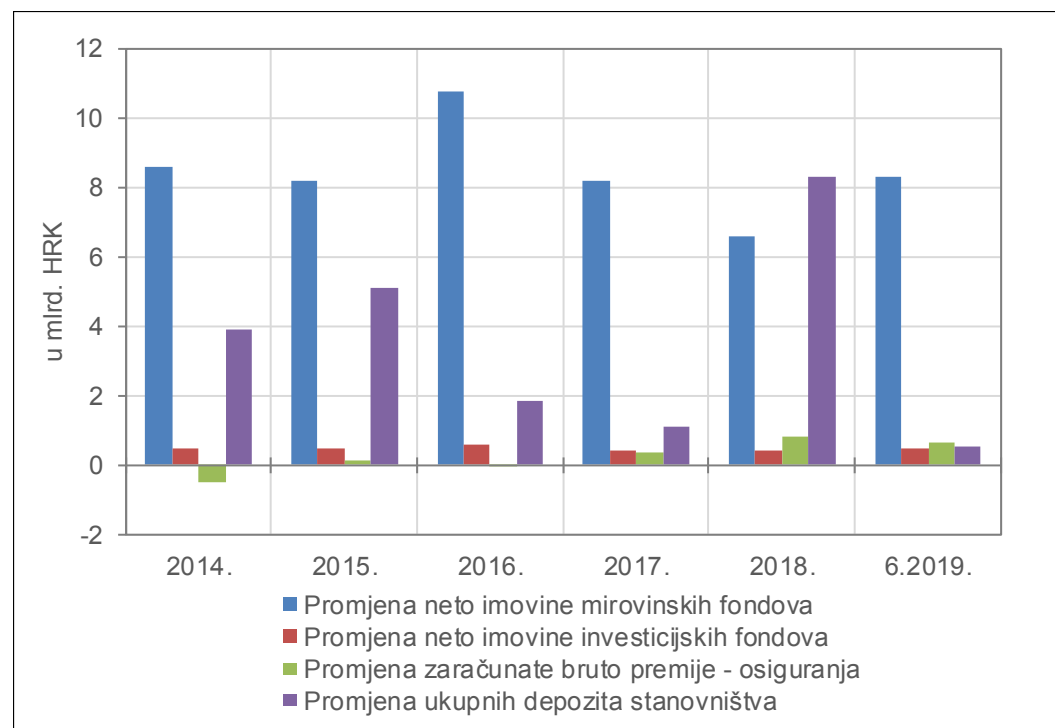
... financijska imovina raste vrlo sporo (uz izuzetak mirovinskih fondova) ...

Vrijednost na kraju razdoblja

Izvor: HANFA, izračun HNB-a.

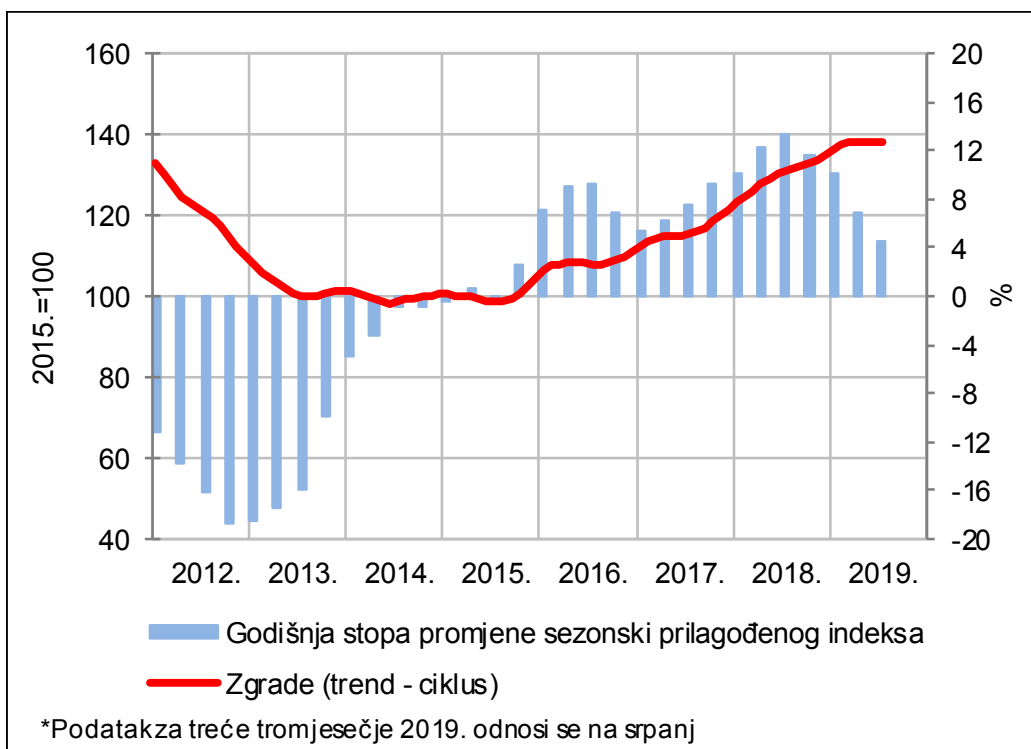
Promjena vrijednosti imovine na kraju razdoblja

Izvor: HANFA, izračun HNB-a.

... a kućanstva jačaju tradicionalnu orijentaciju na ulaganje u nekretnine ...

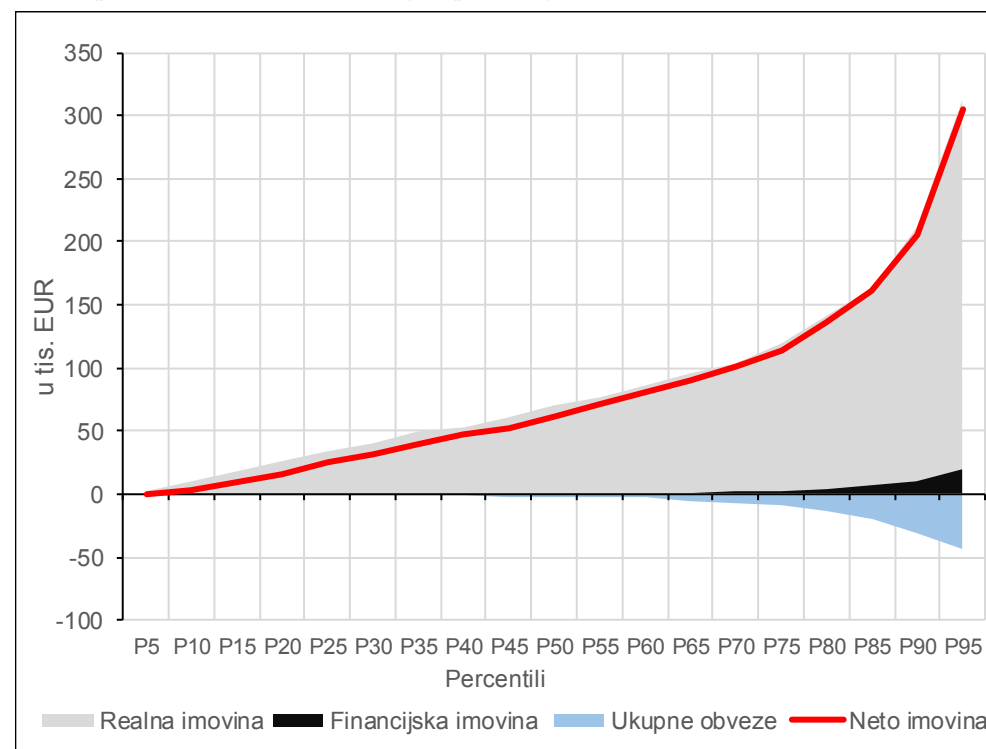
Fizički obujam građevinskih radova na zgradama
(2015.=100)

Izvor: DZS, izračun HNB-a.

Ulaganja u financijsku imovinu mnogo su koncentriranija od ulaganja u realnu imovinu

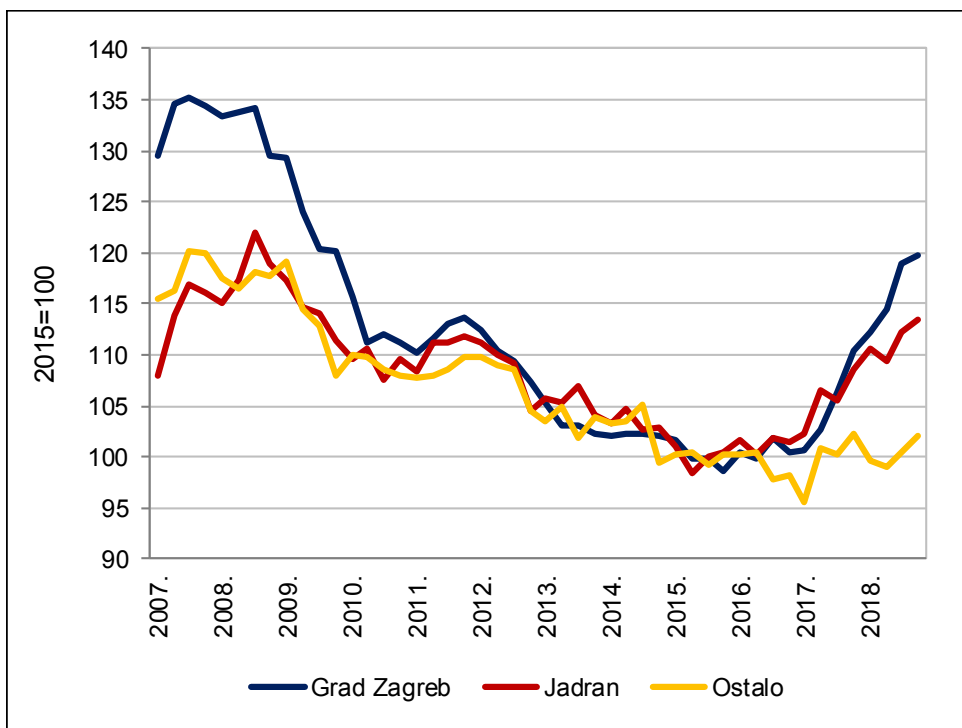
Podaci prema Anketi o financiranju i potrošnji kućanstava 2017.

Izvor: Makroprudencijalna dijagnostika, broj 9, rujan 2019

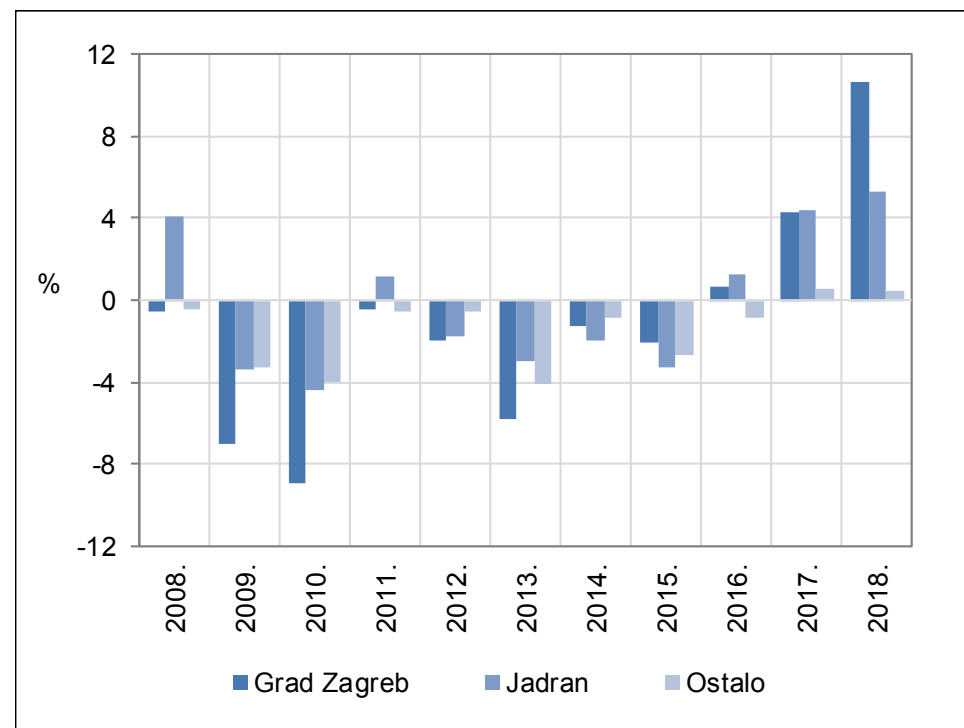
... što djeluje atraktivno u Zagrebu i na obali, ali je povezano s rizicima!

Kretanje indeksa cijena nekretnina po regijama

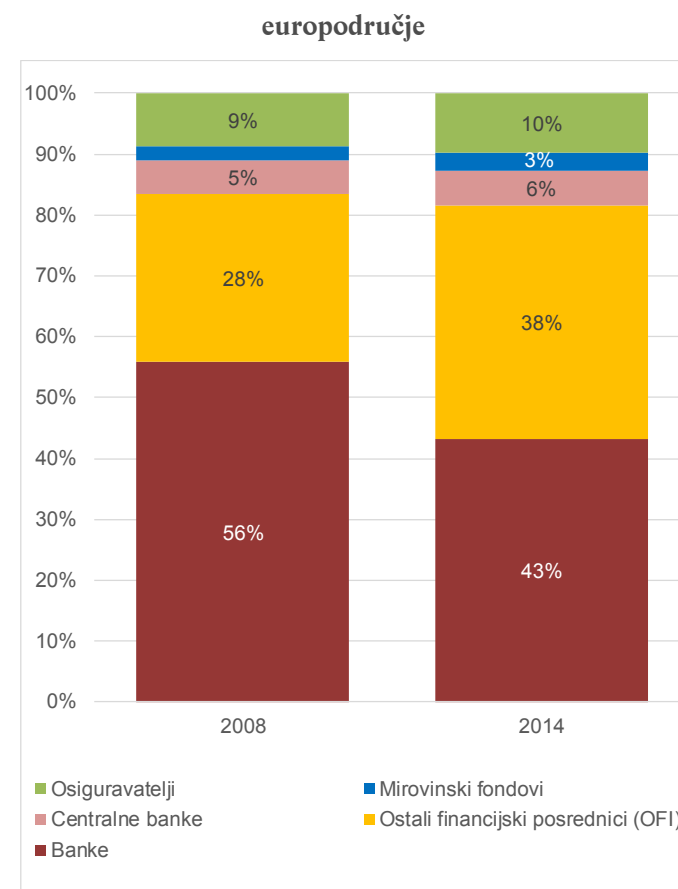
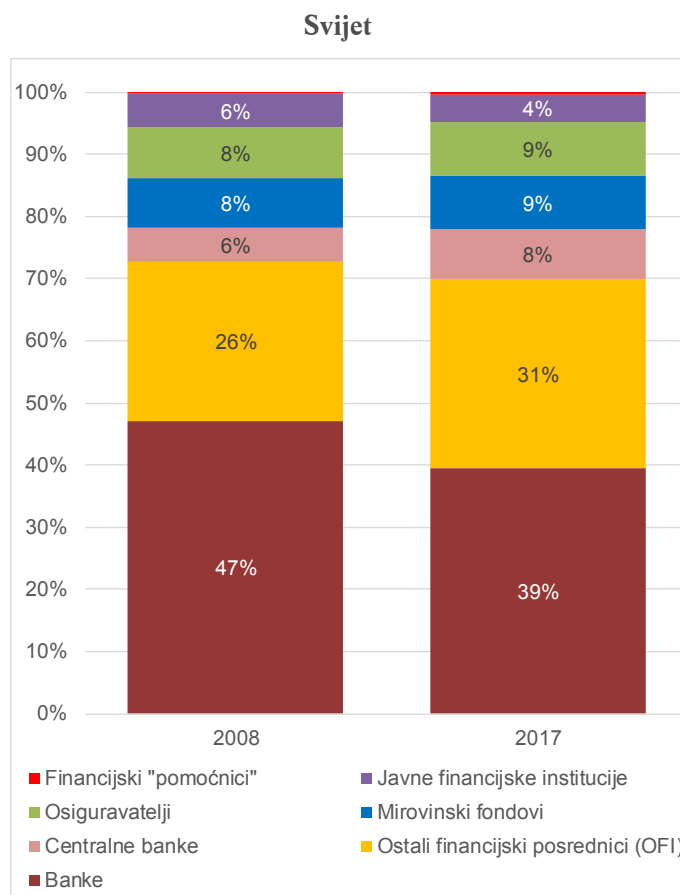
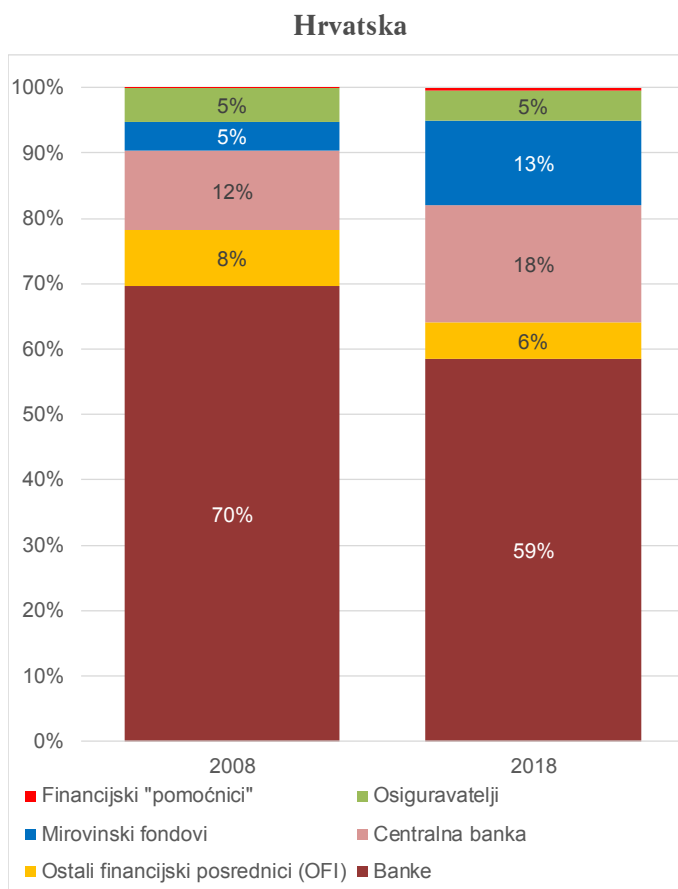
Izvor: DZS, izračun HNB-a.

Stope promjena cijena nekretnina po regijama

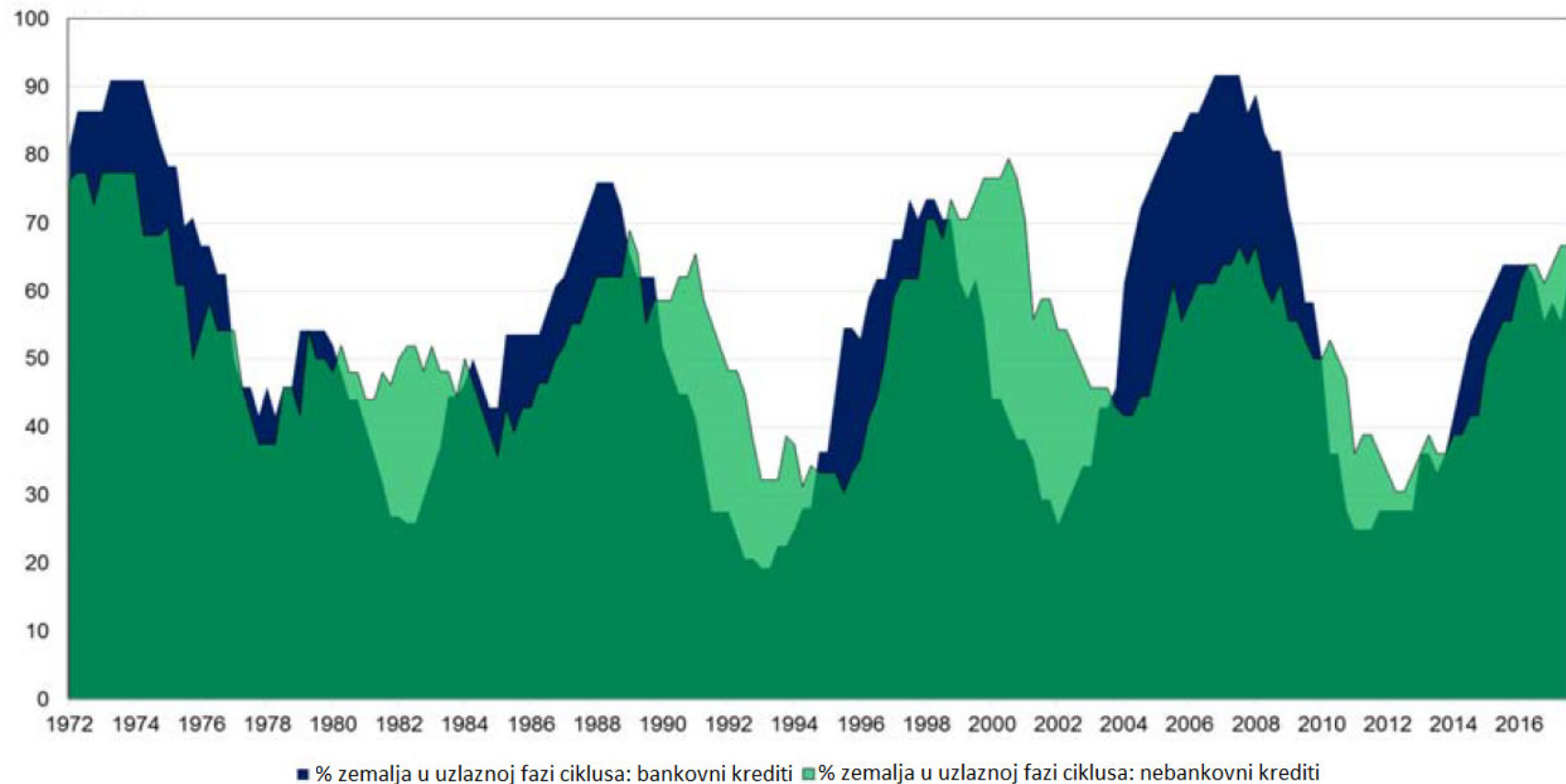
Izvor: DZS izračun HNB-a.

Globalno raste uloga nebankarskih financijskih institucija, a pad važnosti banaka ubrzan je nakon globalne financijske krize...

Izvor: HNB, Financial Stability Board.

... što može olakšati financiranje gospodarstva, ali generira nove rizike za financijsku stabilnost

Izvor: Kemp, Esti, Rene van Stralen, Alexandros P. Vardoulakis, and Peter Wierts (2018). "The Non-Bank Credit Cycle," Finance and Economics Discussion Series 2018-076. Washington: Board of Governors of the Federal Reserve System, <https://doi.org/10.17016/FEDS.2018.076>.

Zaključak – kako uravnotežiti odnos prinosa i rizika?

- ❑ Makroekonomski izgledi – slabljenje globalnog rasta, visoka neizvjesnost, strukturno niska inflacija i kamatne stope, rizik “low for long”, osobito u Europi
  - Lov na prinose (“search for yield”) napuhuje vrijednost financijske imovine i jača rizike za financijsku stabilnost
  - Rizici se sele u nebankarski sektor čiji se značaj globalno povećava
  - Ograničen prostor za dodatne poticajne mjere monetarne politike – vjerojatno nismo daleko od točke u kojoj dodatno spuštanje kamatnih stopa počinje djelovati kontrakcijski
- ❑ Hrvatska – još uvijek povoljna očekivanja gospodarskog rasta, povoljni uvjeti financiranja, rizici proizlaze iz globalnog okružja
  - Dugovi ne rastu, što je povoljno iz perspektive financijskih rizika – poduzeća dobro posluju i razdužuju se, zaduženost države se smanjuje, blago raste tek zaduženost stanovništva (premda struktura rasta tog duga upućuje na moguće rizike)
  - Elementi lova na prinose prisutni u ulaganjima u nekretnine – potencijalni rizik ukoliko se trendovi nastave još neko vrijeme
- ❑ Iznimno niske kamatne stope relativno su recentna pojava u Hrvatskoj
  - Izazovi za financijske posrednike će se s vremenom vjerojatno povećavati, dodatno utjecajem uvođenja eura

---

Hvala na pažnji!